IX kadencja

SEJM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

KANCELARIA SEJMU
Biuro Komisji Sejmowych

PEŁNY ZAPIS PRZEBIEGU POSIEDZENIA

■ **Komisji Łączności z Polakami za Granicą (nr 25)**

z dnia 21 lipca 2021 r.

Pełny zapis przebiegu posiedzenia

Komisji Łączności z Polakami za Granicą (nr 25)

21 lipca 2021 r.

Komisja Łączności z Polakami za Granicą, obradująca pod przewodnictwem posła **Roberta Tyszkiewicza (KO)**, przewodniczącego Komisji, zrealizowała następujący porządek dzienny:

– rozpatrzenie i zaopiniowanie dla Komisji do Spraw Kontroli Państwowej sprawozdania z działalności Najwyższej Izby Kontroli w 2020 r. (druk nr 1329) w zakresie działania Komisji;

– rozpatrzenie projektu planu pracy Komisji na okres od 1 sierpnia do 31 grudnia 2021 roku.

W posiedzeniu udział wzięli: **Dariusz Zielecki** p.o. wicedyrektor Departamentu Administracji Publicznej Najwyższej Izby Kontroli oraz **prof. dr hab. Jacek Gołębiowski** stały doradca Komisji.

W posiedzeniu udział wzięli pracownicy Kancelarii Sejmu: **Leszek Jasiński** oraz **Marcin Chorzewski** – z sekretariatu Komisji w Biurze Komisji Sejmowych.

Przewodniczący poseł Robert Tyszkiewicz (KO):

Dzień dobry. Witam panie posłanki i panów posłów. Otwieram posiedzenie Komisji. Witam zaproszonych gości, pana Dariusza Zieleckiego, wicedyrektora Departamentu Administracji Publicznej Najwyższej Izby Kontroli. Witam, panie dyrektorze.

Szanowni państwo, na dzisiejsze posiedzenie mamy przygotowane dwa punkty. W punkcie pierwszym – rozpatrzenie i zaopiniowanie dla Komisji do Spraw Kontroli Państwowej sprawozdania z działalności Najwyższej Izby Kontroli w 2020 r. (druk nr 1329) w zakresie oczywiście działania Komisji. Punkt drugi – rozpatrzenie projektu planu pracy Komisji na okres od 1 sierpnia do 31 grudnia 2021 r. Będę miał zaszczyt ten plan pracy, w imieniu prezydium, zaprezentować państwu posłom. Jeżeli nie usłyszę sprzeciwu, uznam że Komisja przyjęła zaproponowany porządek obrad. Sprzeciwu nie słyszę. Stwierdzam kworum.

Przystępujemy do realizacji porządku dziennego posiedzenia. Bardzo proszę punkt pierwszy – rozpatrzenie i zaopiniowanie dla Komisji do Spraw Kontroli Państwowej sprawozdania z działalności NIK w zakresie działania Komisji. Informuję, że w dniu 23 czerwca br. do Komisji zostało skierowane sprawozdanie z działalności Najwyższej Izby Kontroli w 2020 r. w celu rozpatrzenia w swoim zakresie działania i przedstawienie ewentualnych uwag i wniosków Komisji do Spraw Kontroli Państwowej. Druk sprawozdania mają państwo w formie elektronicznej na iPadach.

Proszę o przedstawienie sprawozdania w zakresie działania Komisji Łączności z Polakami za Granicą przedstawiciela Najwyższej Izby Kontroli pana Dariusza Zieleckiego, wicedyrektora Departamentu Administracji Publicznej. Bardzo proszę, panie dyrektorze.

P.o. wicedyrektor Departamentu Administracji Publicznej Najwyższej Izby Kontroli Dariusz Zielecki:

Dziękuję bardzo. Panie przewodniczący, Wysoka Komisjo, prezentowane sprawozdanie składa się z sześciu rozdziałów, w których omówiono organizację wewnętrzną oraz wykonanie budżetu NIK-u, a także, co wydaje się istotniejsze z merytorycznego punktu widzenia, podstawowe dane z działalności kontrolnej NIK wraz z omówieniem realizacji

zadań państwa w świetle tych naszych kontroli oraz informacja o współpracy NIK z Sejmem, oraz z innymi podmiotami.

Może parę słów statystyki. 2020 r., to są zrealizowane 154 tematy jednostkowych kontroli w prawie 1700 podmiotach. Jeżeli chodzi o adresatów, wystąpienie pokontrolne zgłosili zastrzeżenia do oceny uwag i wniosków w 253 wystąpieniach. Sejmowi przedłożono 211 informacji o wynikach kontroli, w tym 99 z kontroli budżetowych. Istotną część kontroli przyjmowanej do planu pracy Izby stanowią tematy zgłaszane przez Wysoką Izbę. Spośród 44 tematów zarekomendowanych przez sejmową Komisji Kontroli Państwowej do planu pracy NIK na 2021 r. przyjęto aż 28.

Jeżeli chodzi o wymierne efekty kontroli, to było prawie 12 mln zł, które w wyniku kontroli zostały lub zostaną pozyskane albo zaoszczędzone. Ponadto są to liczne wnioski pokontrolne, ok. 4,5 tys., kierowane do kontrolowanych podmiotów, w tym 122 wnioski do de lege ferenda. Ponadto w 2020 r. skierowano do właściwych organów 55 zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa lub wykroczeń oraz 67 zawiadomień o naruszeniu dyscypliny finansów publicznych.

W rozdziale II sprawozdania przedstawiono realizację zadań państwa w świetle kontroli NIK w podziale na działy administracji rządowej. W rozdziale tym podkreślono także wpływ epidemii COVID na funkcjonowanie państwa, zwracając szczególną uwagę na obniżenie efektu egzekucji podatku, brak przygotowania służby zdrowia, służb epidemicznych, ratowniczych, ograniczenie działań w zakresie pomocy społecznej oraz barier komunikacyjnych w komunikacji elektronicznej, w tym również w oświacie. Ograniczenia epidemiczne o tyle są istotne z punktu widzenia zainteresowania Wysokiej Komisji, że one również ograniczyły nasze możliwości kontrolne, jako instytucji, poza granicami kraju z przyczyn oczywistych.

Jeżeli chodzi o wyniki kontroli będących w zainteresowaniu Komisji, to w okresie objętym sprawozdaniem NIK, właściwie nie mamy tutaj zbyt wiele czym się pochwalić, ale była jedna kontrola przeprowadzona przez delegaturę rzeszowską. Była to kontrola dotycząca funkcjonowania oświaty polonijnej. Miała ona miejsce w 2019 r. W wyniku tej kontroli „Wspieranie kultury i oświaty na Wschodzie przez służbę zagraniczną” kontrolą objęto Ministerstwo Spraw Zagranicznych, pięć placówek zagranicznych, to jest ambasady w Mińsku, w Wilnie oraz konsulaty w Winnicy, we Lwowie i w Irkucku. Kontrola ta ujawniła szereg niedomagań w funkcjonowaniu właśnie tego wsparcia. W MSZ nie zapewniono wykorzystania środków przeznaczonych na wspieranie kultury i oświaty zgodnie z celami oraz zasadami określonymi w rządowym programie współpracy z Polonią i Polakami za granicą.

Taki systemowy problem, który zauważyliśmy, to był brak dokumentów, które określałyby potrzeby wspomaganych ośrodków oświaty i kultury, a w szczególności brak określenia mierników i sposobu mierzenia osiągania zakładanych celów służby zagranicznej. Zresztą na problem braku tych mierników i braku w ogóle budżetu w układzie zadaniowym w placówkach zagranicznych, co roku zwracamy uwagę w ramach kontroli budżetowej. Mamy tutaj, powiedzmy, taki mały spór z Ministerstwem Spraw Zagranicznych. Ministerstwo uważa, że nie musi na szczeblu poszczególnych dysponentów podmiotów zagranicznych takiego budżetu formułować, tworzyć. My się upieramy, że jednak tak, że to służy jednak takiemu lepszemu operacyjnemu zarządzaniu. Kontrola ta pokazała, że chyba jednak mamy rację, że warto by takie budżety zadaniowe w poszczególnych placówkach zagranicznych wdrożyć, a w ramach tych budżetów również określić cele m.in. właśnie chociażby cel wspierania Polaków za granicą. Oczywiście takie cele, które byłyby mierzalne, można by potem w łatwy sposób rozliczać.

Jeżeli chodzi o placówki zagraniczne, tutaj w szczególności podkreśliliśmy brak przygotowania organizacyjnego do realizacji projektów, niewystarczająca obsada kadrowa, brak monitoringu, rzetelnej kontroli realizacji projektów. Trzeba też podkreślić, że po prostu nie wynika to jakby ze złej woli placówek zagranicznych. Oni owszem, zgłaszają problemy do centrali, do ministerstwa, ale cóż, nie ma odpowiednich działań zaradczych. Wiadomo, jaka jest obsada kadrowa w placówkach zagranicznych, ona jest przede wszystkim niewystarczająca do realizacji wszystkich zadań w taki sposób sprawny. Ponadto placówki nie radziły sobie z odpowiednim księgowaniem wydatków.

Tutaj też jest problem obsady kadrowej właśnie w ramach prowadzenia ewidencji księgowej. Zresztą w ramach kontroli zagranicznych, które prowadzimy, to w wielu przypadkach też stwierdzamy, że po prostu ta działka, że tak powiem kolokwialnie, w placówkach zagranicznych nie jest realizowana na najwyższym poziomie.

Działanie zamówień z pominięciem procedur, nieprzeprowadzanie ewaluacji długofalowych efektów projektów po ich zakończeniu, to też uważamy za taki dosyć istotny mankament, jeżeli nie sprawdzamy po prostu jakby w dłuższym okresie czasu, co te nasze działania przyniosły.

Jeżeli chodzi o rok 2021, to zostało zaplanowanych kilka kontroli zagranicznych, ale żadna nie dotyczy problemów Polaków za granicą. W 2020 r. miała być kontrola dotycząca repatriacji, ale właśnie m.in. z przyczyn covidowych ona nie została przeprowadzona. Niewykluczone, że w kolejnych latach, w 2022 r. mój departament, jak również inne departamenty czy też delegatury powrócą do cyklicznych kontroli doraźnych w placówkach zagranicznych, z tym, że oczywiście będzie to zależało od dalszego rozwoju sytuacji epidemicznej.

Tak w największym skrócie wyglądałoby to nasze sprawozdanie. Jest ono dość obszerne, zawiera wiele, myślę, dosyć ciekawych informacji. Kończąc, uprzejmie proszę Wysoką Komisję o pozytywne zaopiniowanie tego dokumentu. Dziękuję bardzo.

Przewodniczący poseł Robert Tyszkiewicz (KO):

Dziękuję bardzo. Otwieram dyskusję. Czy są pytania, uwagi ze strony państwa posłów do pana dyrektora? Jeżeli nie ma, to proponuję, abyśmy przyjęli to sprawozdanie. Jeżeli nie usłyszę sprzeciwu, uznam że Komisja pozytywnie zaopiniowała przedstawione sprawozdanie, nie zgłasza do niego uwag i wniosków. Dziękuję. Nie słyszę sprzeciwu. Zatem informuję, że Komisja przyjęła sprawozdanie bez uwag.

Przystępujemy do punktu drugiego naszego porządku, czyli rozpatrzenie projektu planu pracy Komisji na drugie półrocze tego roku. Tak jak informowałem, macie państwo dostępny plan w formie dokumentów elektronicznych na iPadach. Chcę poinformować, że w przedstawionym projekcie znalazły się tematy posiedzeń z zeszłego półrocza, których nie udało nam się rozpatrzyć ze względu na ograniczenia covidowe, jeżeli chodzi o liczbę możliwych do zorganizowania posiedzeń Komisji. Postanowiłem do tego planu dodać dwa nowe punkty, o obydwu tych inicjatywach już informowałem szanowną Komisję. Mianowicie, pierwszą z nich byłaby informacja na temat funkcjonowania Centrum Pomocy Humanitarnej SOS Białoruś w Białymstoku, czyli tego centrum pomocy dla Polaków z Białorusi. Chciałbym zaproponować, aby ten punkt został zrealizowany poprzez zorganizowanie wyjazdowego posiedzenia Komisji w Białymstoku, tak abyśmy mogli na miejscu zobaczyć funkcjonowanie tego punktu, spotkać się z Polakami z Białorusi, którzy tam pracują, bo są pracownikami tego punktu, tego centrum, a także z osobami, które są podopiecznymi tego centrum, czyli korzystają z jego pomocy. Przy okazji chciałbym też, abyśmy odwiedzili Podlaski Urząd Wojewódzki i krótko zapoznali się z systemem wydawania Kart Polaka. Ponieważ Podlaski Urząd Wojewódzki jest jedynym urzędem wojewódzkim w Polsce w związku z tą sytuacją, która jest na Białorusi, który wydaje Karty Polaka w Polsce. Uważam, że przy okazji pobytu w Białymstoku można byłoby także złożyć wizytę w urzędzie i zapoznać się jak to funkcjonuje.

Druga propozycja, o której też wspominałem państwu, dotyczyłaby kwestii, która pojawiła się na ostatnim posiedzeniu Komisji, mianowicie informacja Ministerstwa Edukacji i Nauki na temat aktualnych programów stypendialnych oraz innych form wsparcia adresowanych do studentów i naukowców polskiego pochodzenia za granicą. Pamiętacie państwo, rozmawialiśmy o kwestii wsparcia dla Polonii z Ameryki Południowej i wszyscy zgodnie uznaliśmy, że dla promocji współpracy z Polską byłoby bardzo istotne, aby zintensyfikować programy stypendialne adresowane do młodych ludzi w związku z brakiem już znajomości języka polskiego w tej grupie naszych rodaków, od pokoleń żyjących w Brazylii czy też Argentynie. Wydaje się, że to młodzież jest najlepszym adresatem tego, by zapoznawać się i przybliżać poprzez młodych ludzi polskość i Polskę. Dlatego też chciałbym, abyśmy ten temat również poruszyli w drugim półroczu

na posiedzeniu Komisji. Oprócz Ministerstwa Edukacji i Nauki będę też prosił Narodową Agencję Wymiany Akademickiej, aby też przedstawiła ze swojego punktu widzenia, jak wygląda aktualna oferta programów stypendialnych, które mogłyby być adresowane do młodych Polaków za granicą.

Poza tematami wskazanymi w planie pracy, chcę też państwa poinformować, że będę wnioskował do pani marszałek o wyrażenie zgody na realizację w Sejmie konferencji w II półroczu, dotyczącej inicjatyw solidarnościowych podejmowanych przez Polonię i Polaków za granicą w walce z reżimem komunistycznym. Mamy w tym roku 40. rocznicę stanu wojennego, wprowadzenia stanu wojennego. Wszyscy pamiętamy, jak wiele Polonia i Polacy za granicą zrobili dla „Solidarności", dla wsparcia podziemia solidarnościowego w Polsce w czasach stanu wojennego. Był to naprawdę wielki, spontaniczny ruch solidarności. Jestem po rozmowach z grupą historyków, jeżeli pani marszałek przychyli się do tego wniosku, to byśmy zorganizowali pod patronatem Komisji taką krótką konferencję historyczną, podczas której można byłoby przedstawić i wyrazić wdzięczność dla Polonii za to, co zrobiła dla polskiej wolności w latach stanu wojennego. Naprawdę wszyscy pamiętamy ten strumień darów, który płynął, ale też demonstracje pod polskimi ambasadami, konsulatami, gdzie Polacy stali i wyrażali solidarność z ludźmi, którzy w Polsce są przez władze komunistyczne prześladowani. Oczywiście ta pomoc miała bardzo praktyczny, taki humanitarny charakter, wtedy naprawdę miało to imponujący wymiar i było też przykładem dla wolnego świata, też zachęcało świat Zachodu do tego, by wspierać walkę podziemną „Solidarności". Uważam, że trzeba by w tę 40. rocznicę przypomnieć o tej ogromnej roli, jaką Polonia wówczas odegrała. To tyle, jeżeli chodzi o propozycje.

Może teraz dla porządku odczytam państwu całość planu, żebyście państwo mogli się jeszcze z całością zapoznać.

W sierpniu temat posiedzenia – informacja na temat bieżącego stanu i opieki nad polskimi nekropoliami poza granicami kraju. Wcześniej był już zgłaszany.

We wrześniu odwiedzilibyśmy Białystok oraz na drugim posiedzeniu – informacja Ministra Edukacji i Nauki na temat programów stypendialnych. We wrześniu również – informacja Ministra Spraw Zagranicznych na temat Polonii w Stanach Zjednoczonych i połączony z tym punktem punkt, który był wielokrotnie wnioskowany przez panią posłankę Fabisiak – informacja na temat możliwości unikania podwójnego opodatkowania emerytur i rent wypłacanych Polakom zamieszkałym w Stanach Zjednoczonych oraz osobom, które wróciły do Polski i pobierają świadczenia emerytalne i rentowe, do których prawo nabyły w USA. Taki socjalny, ale dość istotny problem, więc uważam, że warto byśmy również się nim zajęli.

W październiku dwa posiedzenia. Na pierwszym – informacja Ministra Spraw Zagranicznych na temat Polonii na Łotwie oraz informacja tegoż samego ministra na temat sytuacji Polonii w Estonii, czyli w ten sposób zamknęlibyśmy debatę nad Polonią w krajach bałtyckich. Na drugim posiedzeniu – informacja Ministra Spraw Zagranicznych o sytuacji Polaków na Ukrainie. Bardzo ważny temat, odkładany przez nas, trzeba się już tym zająć oraz informacja na temat sytuacji migrantów zarobkowych i najnowszej migracji w krajach Europy Zachodniej, oraz działań państwa polskiego wspierającego te społeczności.

W listopadzie na posiedzeniu – informacja na temat ochrony polskiego dziedzictwa kulturowego poza granicami, a szczególnie muzeum polskiego w Rapperswilu oraz Domu Kombatanta Polskiego im. generała Andersa w Paryżu. Drugi punkt – informacja na temat stanu realizacji inwestycji Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego, Domu Polskiego we Lwowie. Też przekładany temat, uważam, że warto ten Dom Polski we Lwowie jakoś komisyjnie obejrzeć.

W grudniu – informacja prezesa Telewizji Polskiej na temat aktualnej sytuacji o działalności TVP Polonia oraz informacja na temat aktualnego stanu realizacji ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji. To byłoby na tyle.

Myślę, że program jest ambitny. Obyśmy w związku z różnymi zapowiedziami dotyczącymi sytuacji zdrowotnej mogli go zrealizować. Tego bym sobie tylko życzył. Oczywi-

ście chcę w tym miejscu zapytać państwa posłów, czy są uwagi lub ewentualnie jeszcze zgłoszenia dodatkowych tematów do naszego planu pracy? Nie ma.

Jeżeli nie ma, to chciałem wypowiedzieć formalnie formułkę, że jeżeli nie usłyszę sprzeciwu, to uznam, że Komisja przyjęła plan pracy na drugie półrocze. Sprzeciwu nie słyszę. Stwierdzam przyjęcie planu pracy.

Na tym wyczerpaliśmy porządek obrad. Dziękuję. Zamykam posiedzenie Komisji.